

**TÜKETİLME VE YOKSULLAŞTIRMA
POLİTİKALARINA KARŞI
26. KENT YOKSULLUĞU PROGRAMI**

Roman Çalıştayı

3-4 Mayıs
2025
Çekmeköy

**CHP İSTANBUL SOSYAL POLİTİKALAR VE
KENT YOKSULLUĞU KOMİSYONU**

ÖNSÖZ

Yoksulluk farklı toplumlarda ve farklı dönemlerde daima var olan bir sorunken, kent yoksulluğu kapitalizmin yükselişiyle birlikte modern döneme ait bir kavramdır. Özellikle pandemi sonrası eşitsizlikler artmış, merkezi yönetimin ekonomi politikalarının yansıması ile kent yoksulluğu daha da derinleşmiştir.

Barınmadan eğitime, sağlıktan kültüre kadar her alanda eşitsizlikler ile mücadele etmek insan onuruna yakışır yaşamın gereğidir. BM 2030 sürdürülebilir hedeflerinin ilki bu nedenle yoksullukla mücadeledir. Yoksullukla mücadelede önemli aktörlerden biri olan yerel yönetimlerin dirençli kentler oluşturması son derece önemlidir.

CHP İstanbul İl Başkanlığı Sosyal Politikalar ve Kent Yoksulluğu Komisyonu kurulduğu günden beri yoksulluğu pek çok farklı topluluk ve meslek grubu bazında ayrıntılı ele almaya, yerel yönetim becerilerini arttırmak hedefiyle sorunu yerinde tespit etmeye ve çözüm önerileri içeren politika belgeleri oluşturmaya devam etmektedir.

Bu çalışmamızda dikkat çekmek istediğimiz Romanlar, Evliya Çelebi'nin bize aktardığına göre, Fatih Sultan Mehmet döneminde İstanbul'a gelerek Balat'a yerleşmiş İstanbul'un kadim etnik ve kültürel gruplarından bir tanesidir. Köklü bir tarihe sahip olmalarına rağmen, günümüzde hala sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda ciddi eşitsizlikler ve ayrımcılıkla karşı karşıyadır. Eğitim, sağlık, istihdam ve barınma gibi temel haklara erişimde karşılaştıkları engeller, onları kent yaşamında görünmez ve kırılgan bir konuma sürüklemektedir.

Komisyonumuz, Roman yurttaşlarımızın yaşadıkları bu sorunları yalnızca yoksulluk boyutuyla değil; aynı zamanda eşit yurttaşlık, hak temelli sosyal adalet ve kent hakkını içeren geniş bir çerçeve ile ele almak üzere 3-4 Mayıs 2025 tarihlerinde Roman Çalıştayı düzenlemiştir.

Çalıştay sürecinde paylaşılan deneyimler ve gözlemler, Roman toplumunun karşı karşıya olduğu çok katmanlı sorunların yalnızca bireylerin yaşamlarını değil; aynı zamanda kentlerdeki sosyal bütünlüğü ve demokratik eşitliği de derinden etkilediğini ortaya koymuştur. Eğitimden dışlanma, kayıtsız ve güvencesiz çalışma, çocuk yaşta evlilikler, barınma hakkının ihlali, bağımlılık ve sosyal yardıma bağımlı yaşam biçimi gibi yapısal sorunlar ancak hak temelli, bütüncül sosyal politikalarla aşılabılır.

Roman toplumunun bu sorunlarla yalnız bırakılmaması; eşit yurttaşlık temelinde sosyal, ekonomik ve kültürel yaşama tam katılımlarının sağlanması hepimizin ortak sorumluluğudur. Sosyal demokrat bir perspektifle yürüttüğümüz bu çalışmada, insan onuruna yakışır bir yaşam herkesin hakkıdır ilkesini esas alıyoruz.

Çalıştayda dile getirilen görüşler doğrultusunda hazırlanan sonuç bildirgesi ile yalnızca mevcut sorunları tespit etmekle kalmıyor, aynı zamanda bu sorunlara yönelik uygulanabilir çözüm önerilerini de sunuyoruz. Bu raporun, Roman toplumunun sesi olmasına, haklarının savunulmasına ve daha adil bir toplumun inşasına temel olmasını diliyoruz.

Katkı sunan tüm katılımcılara, Roman derneklerinin temsilcilerine, uzmanlara ve gönüllülere teşekkür ediyor; eşitlik, adalet ve dayanışma temelinde yürüttüğümüz bu ortak çabanın büyüyerek devam etmesini diliyoruz.

CHP İstanbul İl Başkanlığı

Sosyal Politikalar ve Kent Yoksulluğu Komisyonu

İÇİNDEKİLER

01

Giriş

Amaç	03
Yöntem	04
Giriş	05

02

Masalar

Bağımlılık	06
Kadın ve Çocuk	08
Sağlık	11
Çalışma Hayatı	12
Erken Yaşta Evlilik	14
Ayrımcılık, Sosyal Dışlanmışlık, Önyargılar	17
Eğitim	20
Barınma ve Kentsel Dönüşüm	22
Hukuk, Suç Unsurları, Şiddet ve Güvenlik	25
Örgütlenme	27

03

Sonuç

Sonuç Bildirgesi	29
Katkı Sunanlar	33

AMAÇ

3-4 Mayıs 2025 tarihlerinde İstanbul Çekmeköy’de, CHP İstanbul İl Başkanlığı Sosyal Politikalar ve Kent Yoksulluğu Komisyonu öncülüğünde düzenlenen bu çalıştay, Roman yurttaşların karşı karşıya kaldığı temel sorunları daha yakından anlamak, bu sorunlara dikkat çekmek ve çözüm odaklı bir diyalog zemini oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’nin birçok farklı bölgesinden çalıştayımıza katılım sağlayan Roman dernekleri, federasyonları ve kanaat önderleri, sahadaki gerçekliği ve ihtiyaçları bizlerle paylaşarak çalıştaya güçlü bir toplumsal zemin kazandırmıştır. Bu katkıların yanı sıra; milletvekilleri, akademisyenler, gazeteciler, sosyal politika uzmanları ve yerel yöneticiler de çalıştayımıza katılım sağlayarak çok yönlü ve katılımcı bir tartışma ortamının oluşmasına katkı sunmuştur.

Çalıştay kapsamında Roman toplumunun yaşadığı eşitsizlikler, aşağıdaki ana başlıklar altında ele alınmıştır:

- Bağımlılık
- Kadın ve Çocuk
- Sağlık
- Çalışma Hayatı
- Erken Yaşta Evlilik
- Ayrımcılık, Sosyal Dışlanmışlık, Önyargılar
- Eğitim
- Hukuk, Suç Unsurları, Şiddet ve Güvenlik
- Örgütlenme

Bu başlıklar altında ilgili masalarda yürütülen tartışmalar; hem mevcut sorunların görünürlüğünü artırmak hem de Roman toplumunun sosyal haklara erişimini sağlayacak yeni politika önerilerini geliştirmek açısından önemli veriler ortaya koymuştur.

Çalıştayın en önemli hedeflerinden biri de, Roman toplumuna ilişkin sosyal politikaların masa başında, sahadan gelen deneyimlerle ve doğrudan katılım yoluyla şekillenmesi gerekliliğine dikkat çekmektir.

Bu doğrultuda, yerel yönetimlerin, merkezi idarenin ve sivil toplumun ortak çalışmalarıyla daha adil, kapsayıcı ve insan onuruna yakışır bir toplumsal düzenin kurulmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalıştay, İstanbul'un 39 ilçesinden ve Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelen Roman yurttaşları temsil eden dernekler ile kanaat önderlerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar; Roman toplumunda aktif rol alan dernek yöneticileri, sivil toplum aktörleri ve sahada doğrudan deneyimi olan yurttaşlardan oluşmaktadır.

Çalıştay kapsamında, her biri farklı tematik başlıklara odaklanan 10 ayrı masa oluşturulmuştur. Her masada bir meslek elemanı (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog veya psikolojik danışman), bir raportör ve bir moderatör eşliğinde odak grup yöntemiyle tartışmalar yürütülmüştür.

Görüşmelerde, açık uçlu sorular aracılığıyla katılımcıların deneyimlerine, gözlemlerine ve önerilerine odaklanılmış; elde edilen bilgiler nitel veri olarak yapılandırılmıştır. Meslek elemanları, masalarındaki aktarımları sorun yoğunluğu, sıklığı ve yapısal etkileri açısından analiz ederek raporlamıştır. Bu yöntem, hem Roman toplumunun yaşadığı çok katmanlı sorunları görünür kılmayı hem de sahaya dayalı özgün çözüm önerilerini tespit etmeyi hedeflemiştir.

Toplanan veriler, hem masa çıktılarının tematik olarak gruplandırılmasında hem de sonuç bildirgesinin hazırlanmasında temel dayanak olarak kullanılmıştır. Bu yöntemsel çerçeve, çalıştayın katılımcı demokrasi, yerinden bilgi ve hak temelli sosyal politika üretimi ilkeleriyle uyumlu şekilde kurgulanmasını sağlamıştır.

GİRİŞ

Roman toplumu, yüzyıllardır süregelen ayrımcılık, dışlanma ve ötekileştirme pratiklerinin gölgesinde, temel hak ve hizmetlere erişimde ciddi engellerle karşı karşıya kalan, Türkiye'nin en dezavantajlı toplumsal kesimlerinden biri olarak varlığını sürdürmektedir. Eğitim, sağlık, istihdam, barınma ve adalet gibi hayati alanlarda yaşanan yapısal eşitsizlikler, Roman yurttaşların toplumsal hayata eşit yurttaşlar olarak katılımını zorlaştırmakta; toplumu hem ekonomik hem sosyal açılardan kırılganlaştırmaktadır.

Bu tabloya karşılık, Roman toplumunun kendi iç dinamikleriyle geliştirdiği direnç ve örgütlenme kapasitesi, hak temelli sosyal politikaların geliştirilmesi açısından önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu farkındalıkla, CHP İstanbul İl Başkanlığı Sosyal Politikalar ve Kent Yoksulluğu Komisyonu öncülüğünde 3-4 Mayıs 2025 tarihlerinde İstanbul'da Çekmeköy'de gerçekleştirilen bu çalıştay; Roman yurttaşların sorunlarını doğrudan kendilerinden dinlemek, çözüm önerilerini birlikte tartışmak ve kapsayıcı sosyal politikaların oluşumuna katkı sunmak amacıyla kurgulanmıştır.

Çalıştay, yalnızca İstanbul'un 39 ilçesinden değil, aynı zamanda Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden gelen Roman dernek temsilcileri ve kanaat önderlerinin aktif katılımıyla gerçekleştirilmiş; bu zengin katılım yapısı sayesinde farklı coğrafyalardan gelen deneyimler ve sorun alanları ortak bir zeminde buluşturulmuştur. Ayrıca çalıştay sürecinde milletvekilleri, akademisyenler, gazeteciler, yerel yönetim temsilcileri ve sosyal politika uzmanlarının katılımıyla daha geniş bir bakış açısı sağlanmıştır.

Bu rapor; çalıştayda yürütülen tartışmalar, masalarda yapılan gözlem ve değerlendirmeler, nitel veri analizi ve katılımcıların sahaya dair paylaşımlarından elde edilen çıktılar doğrultusunda hazırlanmıştır. Amaç, Roman toplumunun yaşadığı sorunları görünür kılmak, sosyal politikaların sahaya dayalı biçimde geliştirilmesine katkı sunmak ve toplumsal eşitlik ilkesini gerçek anlamda hayata geçirecek adımlara alan açmaktır.

1. MASA: BAĞIMLILIK

Moderatör: Seher Özdemir Arı

Raportör: Funda Çatana

GÖZLEMLER VE TESPİTLER

Roman topluluklarında bağımlılık, özellikle işsizlikle bağlantılı temel bir sorun olarak öne çıkmaktadır. İş gücüne katılamayan bireylerin zamanla madde kullanımına yöneldiği, bunun hem fiziksel ve ruhsal sağlık sorunlarına hem de ekonomik yıkımlara neden olduğu aktarılmıştır.

Mahallelerde sosyalleşme alanlarının, etkinlik imkânlarının ve geleneksel aile buluşmalarının yokluğu da bireyleri bağımlılığa iten önemli etkenler arasında gösterilmiştir. Katılımcıların aktarımlarına göre, Roman bireylerin çoğu uyuşturucu maddelerin üreticisi değil; dışarıdan mahalleye sızan satıcılar tarafından bağımlı hâle getirilmektedir. Madde bağımlısı bireylerin ise kimi zaman kendi kullanımları için, kimi zaman zenginleşme hayaliyle satıcılığa yöneldikleri bildirilmiştir.

Bazı mahallelerde birkaç tür maddeye erişimin çok kolay olduğu ve bunun için kurye sistemlerinin dahi işlediği belirtilmiştir. Yer yer farklı mahalle ve ilçelere geçilerek madde temin edildiği ifade edilmiştir.

Özellikle kadınlar ve çocuklar arasında madde kullanımının son yıllarda artış gösterdiği, aile içinde madde satışı yapılan evlerde çocukların da kullanım riskiyle karşı karşıya kaldığı kaydedilmiştir. Bununla birlikte, kahvehanelerde başlayan küçük ölçekli kumar alışkanlığının, online kumara ve büyük borçlanmalara dönüştüğü de tespitler arasındadır.

MEVCUT DURUM VE UYGULAMALAR

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Bağımlılıkla Mücadele ve Rehabilitasyon Merkezleri ile YEDAM gibi kurumların varlığına rağmen, Roman mahallelerinde bu merkezlerin tanınırlığının düşük olduğu belirtilmiştir. Özellikle merkeze uzak bölgelerde yaşayan yurttaşların bu hizmetlere erişemediği ifade edilmiştir. Belediyelerin bu alanlardaki hizmetlerini daha yaygın ve ulaşılabilir hâle getirmeleri gerektiği vurgulanmıştır.

BAĞIMLILIK

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- Mahallelerde gençlik ve kültür merkezleri açılmalı; sosyal ve kültürel etkileşimi artıracak alanlar oluşturulmalıdır.
- Roman topluluklarının kendi kültürlerini yaşatabilecekleri, etkinlik, toplantı ve organizasyon yapabilecekleri alanlar kurulmalıdır.
- Mahalle kültürünü canlandıracak piknik, yemek ve benzeri organizasyonların düzenlenmesi önerilmiştir.
- Gençlerin iş gücüne katılımını teşvik etmek amacıyla yerel düzeyde istihdam olanakları artırılmalıdır.
- Ünlü isimlerin madde kullanımını özendirici şekilde gündeme geldiği bildirilmiştir; bu konuda idari tedbirler alınmalıdır.
- Madde kullanan bireylerin bağımlı çevrelerden uzaklaştırılması için ekonomik destek ve alternatif barınma çözümleri geliştirilmelidir.
- Uyuşturucu ile mücadelede daha etkili kolluk önlemleri alınmalı, yasal yaptırımlar kararlılıkla uygulanmalıdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bağımlılık sorunu Roman toplumunda çok boyutlu bir mesele olarak değerlendirilmiştir. İşsizlik, boş zamanların nitelikli değerlendirilememesi, topluluk içinde sosyalleşme imkânlarının kısıtlılığı ve kültürel çözülme bu sorunu derinleştiren temel etkenler olarak ortaya çıkmıştır. Roman mahallelerinde sosyal yaşamı güçlendirecek, istihdamı artıracak, bağımlılıkla mücadeleyi etkili hâle getirecek kamusal ve yerel müdahalelere ihtiyaç olduğu net biçimde dile getirilmiştir.

2. MASA: KADIN VE ÇOCUK

Moderatör: Dr. Ayşe Kaşıkırık

Raportör: Ezgi Yıldırım

GİRİŞ

Roman topluluklarında kadınlar ve çocuklar, yapısal eşitsizliklerin kesişiminde çok boyutlu yoksullukla karşı karşıya kalmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ayrımcılık, erken yaşta evlilik, düşük eğitim düzeyi ve güvencesiz istihdam koşulları; kadınların ekonomik bağımsızlığını ve sosyal hayata katılımını ciddi biçimde kısıtlamakta, aynı zamanda çocukların refahını ve fırsat eşitliğini olumsuz etkilemektedir. Çalıştayda bu sorunlar, katılımcıların doğrudan yaşam deneyimlerinden hareketle detaylandırılmış ve çözüm önerileri birlikte üretilmiştir.

GÖZLEMLER VE TESPİTLER

- İstihdam ve Ekonomik Bağımsızlık: Roman kadınlar çoğunlukla kayıt dışı, güvencesiz ve düşük ücretli işlerde çalışmaktadır. Bu durum, hem maddi bağımsızlığı hem de sosyal güvenceden faydalanmalarını engellemektedir.
- Barınma ve Yaşam Koşulları: Kalabalık ve sağlıksız yaşam koşulları, özellikle kadınların ve çocukların yaşam kalitesini düşürmektedir.
- Sağlık Hizmetlerine Erişim: Maddi yetersizlikler ve bürokratik engeller, kadınların temel sağlık hizmetlerine ulaşımını zorlaştırmakta; bu durum fiziksel ve ruhsal sağlık üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır.
- Çocukların Haklarına Erişim: Beslenme, eğitim ve sosyal gelişim alanlarında ciddi yetersizlikler söz konusudur. Bu eksiklikler, yoksulluğun nesiller arası aktarımını neden olmaktadır.
- Toplumsal Ayrımcılık: Ayrımcılık; istihdam, sağlık ve sosyal yardım alanlarına erişimi sınırlamakta, kadınların toplumsal dışlanmışlık duygusunu pekiştirmektedir.
- Mahalle Güvenliği: Madde bağımlılığı, erkek şiddeti ve güvenlik sorunları kadınların hareket alanını daraltmakta ve kırılganlıklarını artırmaktadır.

KADIN VE ÇOCUK

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Katılımcıların kolektif olarak sunduğu öneriler aşağıdaki başlıklar altında toplanmıştır:

- Erken Yaşta Eğitim ve Bakım Hizmetleri: Mahallelerde, kadınların çocuklarını güvenle bırakabileceği öğretmenli kreş ve bakım evleri kurulmalıdır.
- Mesleki Eğitim ve İstihdam: Kadınlara yönelik meslek edindirme kursları açılmalı; güvenceli ve sigortalı istihdam olanakları yaratılmalıdır.
- Çocuk Dostu Alanlar: Parklar, sosyal etkinlik alanları ve çocuk bakım merkezleri gibi fiziksel altyapılar geliştirilmelidir.
- Ayrımcılıkla Mücadele: Sağlık hizmetlerinde ve kamu hizmetlerinde ayrımcılığın sona erdirilmesi için farkındalık kampanyaları başlatılmalı; Roman kadınların kamu istihdamında yer alması için kotalar ve teşvikler uygulanmalıdır.
- Bilgilendirme ve Erişim: Bölgesel istihdam ofisleri aracılığıyla mahalle ölçeğinde bilgilendirme toplantıları düzenlenmeli, haklara erişim konusunda rehberlik sağlanmalıdır.
- Yoksulluk Tespiti ve Sosyal Yardım: Sosyal yardımlar, yalnızca hane geliri ya da emekli maaşı gibi tekil göstergelere değil, gerçek ihtiyaç temelli değerlendirmelere dayanmalıdır.

KATILIMCILARIN BİREYSEL ÖNERİLERİ

Çalıştayda söz alan kadın katılımcılar, aşağıdaki bireysel önerileri dile getirmiştir:

- Nuray (31): Kreş, meslek kursları, sigortalı iş talepleri ve çocuklar için bakım hizmetleri önerdi.
- Hicran (25): Güvenli bakım merkezleri ve çocuk emanet edilecek kurumlara ihtiyaç duyduğunu vurguladı.
- Sibel Teke (21): Kadınlara yönelik iş imkanlarının artırılmasını, çocuklar için park ve temel ihtiyaçlara ulaşımın kolaylaştırılmasını istedi.
- Resmiye (47): Hastanelerde ayrımcılığın sona ermesini ve çocuklar için sosyal alanların oluşturulmasını önerdi.
- Saime (64): Sosyal yardımların gerçek ihtiyaçlara göre düzenlenmesini ve yaşlı kadınlara özel destek programları geliştirilmesini talep etti.

KADIN VE ÇOCUK

KATILIMCILARIN SÖZLERİYLE YOKSULLUK TANIMLARI

Kadınların doğrudan ifadeleri, yalnızca maddi değil; aynı zamanda duygusal ve sosyal yoksunlukları da gözler önüne sermektedir:

- “23 Nisan’da çocuğuma kıyafet alamadım, öğretmeni aldı. Çok ağladım.” – Nuray
- “Bizi eve bağlayan çocuklar, bırakacak kimse yok. Çalışamıyoruz.” – Hicran
- “Kendi çocuğuma meyve alamıyorum. Kaynanam dileniyor, o getiriyor.” – Sibel
- “Ben de kadın olarak kuaföre gitmek, kendime bakmak istiyorum.” – Nuray
- “Oy zamanı geliyorlar, onun dışında kimse bizi ziyaret etmiyor.” – Resmiye

SONUÇ

Roman kadınların ve çocukların yaşadığı yoksulluk, ekonomik boyutunun ötesinde sosyal dışlanma, fırsat eşitsizliği ve yapısal ayrımcılıkla derinleşmektedir. Kadınların istihdam, sağlık, bakım ve güvenlik ihtiyaçları karşılanmadan yoksulluğun döngüsü kırılmamaktadır. Bu nedenle kapsayıcı sosyal politikaların geliştirilmesi, hizmetlerin erişilebilir ve ayrımcılıktan arınmış biçimde sunulması ve Roman kadınların karar alma süreçlerine katılımının desteklenmesi, bilinçlendirilmesi hayati önem taşımaktadır.

3. MASA: SAĞLIK

Moderatör: Melek Özmüş – Dr. Özkan Kaan Karadağ – Dr. Fikret Turan
Raportör: Derya Alün

MEVCUT DURUM ve SORUNLAR

- Roman yurttaşlar arasında ciddi ekonomik farklılıklar mevcut; yoksulluk içindeki bireyler sağlık hizmetlerine erişimde ciddi engellerle karşılaşüyor.
- Kimlik belgesi ve sağlık sigortası eksikliği, sağlık hizmetlerinden faydalanmayı zorlaştırıyor.
- Sağlık okuryazarlığı oldukça düşük; bireyler sistemde yön bulmakta güçlük çekiyor.
- İlaç temininde yaşanan güçlükler, hem ekonomik hem bilgi eksikliğinden kaynaklanıyor.
- Belediyelerin sunduğu sağlık ve sosyal hizmetler hakkında yeterli bilgilendirme yapılmıyor.
- Barınma koşulları ve kalabalık haneler, ikametgah alımını ve dolayısıyla sağlık hizmetlerine erişimi zorlaştırıyor.
- Toplu taşıma olanaklarının yetersizliği, sağlık kurumlarına ulaşımı sınırlandırıyor.
- Ağız ve diş sağlığı gibi ikinci basamak hizmetlere erişim oldukça sınırlı.
- Hizmet kalitesi düşük; mahallelerde ilk başvurulacak yer çoğu zaman sağlık kurumu değil muhtarlık.
- Erken yaşta evlilikler, özellikle kız çocuklarının sağlık ve eğitim haklarını olumsuz etkiliyor.
- Ruh sağlığı hizmetlerine erişim neredeyse imkânsız; erkek bireylerde madde ve alkol kullanımı yaygın.
- Pandemi süreciyle birlikte sağlık hizmetlerine erişimdeki eşitsizlikler derinleşmiş.
- Çekmeköy'deki hastanede çocuk acil servisi bulunmaması, çevre bölgelerde yaşayan Roman çocukları olumsuz etkiliyor.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- Ev Ziyaretleri: Sağlık personeli ve belediye ekipleri düzenli hane ziyaretleri yapmalı.
- Farkındalık Etkinlikleri: Erken evlilik, akraba evliliği ve aile planlaması konularında sempozyumlar düzenlenmeli.
- Kadın Sağlığı: Bilinçlendirme çalışmaları sağlık ocaklarındaki doğum kontrol hizmetleriyle desteklenmeli.
- Psikolojik Destek: Roman bireyler için psikolojik danışmanlık hizmetleri erişilebilir kılınmalı.
- Bilgilendirme Materyalleri: Broşür ve rehber dokümanlarla sağlık sistemi tanıtılmalı.

4. MASA:ÇALIŞMA HAYATI

Moderatör: Alkoç Turan Başgönül

Raportör: Ercan Gözgöz

Toplantı Teması: Roman vatandaşların iş yaşamına katılımı önündeki engeller, karşılaşılan sorunlar, kamu kurumlarına yerleşme zorlukları ve hak-sorumluluk bilinci.

GÖZLEMLER & SORUN TESPİTLERİ

- İşe Alımda Ayrımcılık ve Önyargılar:
 - Kimlikten kaynaklı ön yargılar, sicil sorunları, “hırsız” yaftası.
 - Yüz yüze başvurularda ırkçılık, mülakatlarda dışlanma.
 - Fiziki engelli Romanların tezgah kurmasına müdahale.
- Yetersiz Bilgilendirme ve Farkındalık Eksikliği:
 - Sigorta, iş güvenliği ve başvuru süreçleri bilinmiyor.
 - Sosyal yardımın kesileceği korkusuyla sigortalı işe girilemiyor.
 - Kurum içi mobbing ve kurumsal disipline uyum sorunu.
- Kamu Kurumlarına Ulaşım Zorlukları:
 - Atanma süreçlerinde adaletsizlik ve sürekli ağır işlerde görevlendirme.
- Toplumsal ve Yapısal Engeller:
 - Göçebe yaşam tarzına uygun istihdam alanı eksikliği.
 - Mahallelerde temsil yetersizliği, sözcü ihtiyacı.
 - Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'larla yeterli iş birliğinin kurulamaması.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Roman Temsilciliği ve Sözcülüğü:
 - Belediyelerde “Roman Masası” kurulması.
 - Mahallelerde erkek-kadın temsiliyetiyle çalışan koordinasyon birimi.
2. Önyargılarla Mücadele:
 - Yüzleşme atölyeleri, afiş ve kampanya çalışmaları (ör. “Roman Anma Günü”).
3. Uygun Eğitim ve Kurslar:
 - İstihdama yönelik ücretsiz mesleki kurslar (berberlik, motorculuk, müzik vb.).
 - Çocuklar ve kadınlara yönelik eğitim destekleri.
4. Kayıt Dışı Ekonomiye Yönelik Adımlar:
 - Atık toplama gibi alanların yasal zeminle desteklenmesi.
 - “Sosyal iş atölyeleri” kurulması, kolluk-STK iş birliği.

ÇALIŞMA HAYATI MASASI

5.Kurumsal Uyumun Güçlendirilmesi:

- Kamu kurumlarında oryantasyon ve hak-sorumluluk eğitimi.
- Mobbing şikayet mekanizmalarının erişilebilirliği.
- Yeni İstihdam Alanları:
 - Kent lokantaları ve toplu yemek hizmetlerinde Romanların istihdamı.
 - Belediye hizmetlerinde (bahçe-bakım, temizlik vb.) pozitif ayrımcılık uygulamaları.

SONUÇ

Roman vatandaşların iş gücüne katılımı sadece bireysel değil, toplumsal fayda üretmektedir. Bu doğrultuda;

- Etkin bir temsil mekanizması kurulmalı,
- Kurumsal işleyiş şeffaf ve erişilebilir olmalı,
- Önyargılara karşı bilinç geliştirilmeli,
- Kamu-yerel yönetim-özel sektör-STK iş birliği içinde çok paydaşlı çözümler üretilmelidir. Örneğin Belediyelerde “Roman Masası” kurulması gibi.

Kimse doğduğu yer, etnik kimliği veya sosyal geçmişi nedeniyle fırsatlardan dışlanmamalıdır.

5. MASA: ERKEN YAŞTA EVLİLİK

Moderatör: Suzan Ezgi Kösalı

Raportör: Arzu İnç

Toplantı Teması: Roman toplumunda erken yaşta evliliklerin nedenleri, sonuçları ve bu sorunun önlenmesine yönelik öneriler.

GÖZLEMLER & SORUN TESPİTLERİ

- Çocuk Algısı ve Bilinç Eksikliği:
 - Erken evlilik, çocuklar tarafından “oyun” gibi algılanmakta; evliliğin sorumluluğu kavranamadan yürütülmeye çalışılmaktadır.
 - Çocuk evlilikleri ileride aldatma, ayrılık ve ruhsal çöküntü ile sonuçlanabilmektedir.
- Aile İçi Şiddet ve Kaçış Arayışı:
 - Ev içinde şiddet gören çocuklar için evlilik bir kurtuluş olarak görülmektedir.
 - Aile baskısı ve çatışmalı ortamlar, erken yaşta evliliği bir “çıkış yolu”na dönüştürmektedir.
- Başlık Parası ve Rekabet Kültürü:
 - Kız çocukları için 150-250 bin TL’ye varan başlık paraları talep edilmekte.
 - Toplum içinde kızların “piyasa değeri” oluşmakta, bu da rekabete ve aceleye neden olmakta.
 - Boşanmış kadınlar için dahi başlık parası istenebilmektedir.
- Toplumsal Baskı ve Yönetilebilirlik Algısı:
 - “20 yaş üstü kız yaşlı sayılır” algısı yaygın.
 - Kız çocuklarının küçük yaşta daha kolay yönetileceği düşüncesi erken yaşta evlilik teşvik edilmektedir.
 - Mahalle baskısı ve yaşlılarının evliliği, kız çocukları üzerinde psikolojik baskı oluşturmaktadır.
- Eğitimden Kopuş:
 - Kız çocuklarının “eş bulmak için okula gittiği” yönündeki yaygın inanç, eğitim hayatının yarıda kesilmesine neden olmaktadır.
- Rol Model Eksikliği ve Sessizlik Kültürü:
 - Roman toplumunda bu konuda konuşan, dikkat çeken rol modeller ya hiç yok ya da yeterince dinlenmiyor.
 - Akraba evliliği yaygın değil, ancak erken evlilik kadar tepki çeken bir konu da değil.

ERKEN YAŞTA EVLİLİK

- Medyada Temsiliyet Sorunu:
 - Gündüz kuşağı programları ve diziler, sorunu magazinleştiriyor; Romanlar bu içeriklerden ders çıkarmıyor.
 - Medya çocukları koruyucu değil, çoğu zaman görünmez kılıcı bir rol oynuyor.
- Cinsiyetçi Aile Yapısı ve Sorumluluk Dağılımı:
 - Boşanmalarda çocukların bakımı erkek tarafına bırakılıyor; kız çocukları aileleri tarafından çocuklarıyla birlikte kabul edilmiyor.
 - Düğünlerde kız çocuklarına gelinlik giydirilip dans ettirilmesi, evliliğe hazırlık gibi işlev görüyor.
- Yoksulluk, Ayrımcılık ve Bağımlılık Riski:
 - Erken yaşta evlilik, yoksulluk ve ayrımcılıkla birleşerek madde bağımlılığına zemin hazırlıyor.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1.Eğitim ve Farkındalık:

- Kız çocuklarının eğitime devamı teşvik edilmeli.
- Toplumda erken evliliğin zararlarına dair farkındalık kampanyaları yürütülmeli.

2.Rol Modeller ve Kanaat Önderleri:

- Güvenilir ve etkili Roman rol modeller desteklenmeli, görünür kılınmalı.
- Mahalle düzeyinde bilinçlendirici çalışmalar yapılmalı.

3.Başlık Parasıyla Mücadele:

- Başlık parası kültürüyle mücadele eden yasal ve sosyal mekanizmalar kurulmalı.
- Para cezalarının uygulanması gibi caydırıcı önlemler tartışılmalı.

ERKEN YAŞTA EVLİLİK

4.Aile Danışmanlığı ve Psikososyal Destek:

- Şiddet gören çocuklar için güvenli alanlar ve destek mekanizmaları sağlanmalı.
- Ailelere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetleri artırılmalı.

5.Medya Denetimi ve Sorumlu Yayıncılık:

- Erken yaşta evlilikleri meşrulaştıran veya normalleştiren medya içerikleri denetlenmeli.
- Medyada çocukları koruyucu, bilinçlendirici içerikler teşvik edilmeli.

6.Yerel Yönetim ve Merkezi Destek:

- Belediyeler, erken yaşta evlilik riski taşıyan mahallelerde özel müdahale ekipleri kurmalı.
- Devlet destekli programlarla eğitim, sosyal yardım ve hukuki destek sağlanmalı.

SONUÇ

- Erken yaşta evlilik, sadece bireysel değil, kuşaklar arası yoksulluk, eğitimden kopuş ve toplumsal dışlanma gibi zincirleme etkiler yaratmaktadır. Roman toplumunda bu sorunu çözmek için;
- Sessizliğin kırılması,
- Geleneksel yapının sorgulanması,
- Eğitimin güçlendirilmesi ve
- Çok paydaşlı, uzun soluklu politikaların geliştirilmesi elzemdir.
- Çocuklar çocuk kalmalı; erken yaşta evlilik, adı ne olursa olsun çocuk istismarıdır.

6. MASA: AYRIMCILIK, SOSYAL DIŞLANMIŞLIK, ÖNYARGILAR

Moderatör: Hicran Geyiktepe

Raportör: Emrah Ocak

1. DURUM TESPİTİ VE ALGILAR

- Yaygın Önyargılar:
 - Romanların eğitimde başarısız ve çalışmaya yatkın olmadıkları düşünülüyor.
 - Hırsızlıkla, temizlik gibi düşük statülü işlerle özdeşleştiriliyorlar.
 - Eğitimli olsalar bile, mülakatlarda etnik kimliklerinden ötürü eleniyorlar.
 - Toplumda “çabuk vazgeçilen kesim” olarak görülüyorlar.
- Sosyal Dışlanmanın Etkili Olduğu Alanlar:
 - Eğitim, istihdam ve barınma başta olmak üzere tüm temel haklara erişimde dezavantajlı durumdalar.
 - Bu alanlar birbirini etkiliyor: Eğitim yetersizse iş bulamıyorlar, iş yoksa ekonomik yoksunluk artıyor.
- Politika Yetersizliği:
 - Mevcut politikalar yeterli bulunmuyor.
 - Birçok Roman vatandaşın vatandaşlık haklarını bilmediği ve bu nedenle kimliklerini gizlemek zorunda kaldığı belirtiliyor.

2. SAHA DENEYİMLERİ ve İYİ UYGULAMALAR

- Dikkate Değer Gözlemler:
 - Eğitimin ayrıştırıcı biçimde yürütüldüğü durumlar (örneğin sadece Roman çocuklarının olduğu sınıflar) ayrımcılığı derinleştiriyor.
 - Rol modellerin artması için eğitimde eşitlik şart.
- Olumlu Örnekler:
 - Arnavutköy Belediyesi gibi bazı yerel yönetimlerin Roman vatandaşları zabıta gibi pozisyonlara istihdam etmesi olumlu örnek olarak gösterildi.
- STK'ların Karşılaştığı Engeller:
 - Strateji ve eylem planları hazırlanıyor ama uygulamada aksaklık yaşanıyor.
 - “Dezavantajlı grup” söylemi ayrımcılığı pekiştiriyor.

AYRIMCILIK, SOSYAL DIŞLANMIŞLIK, ÖNYARGILAR

3. KAMU POLİTİKALARI ve SİYASİ TEMSİL

- Karar Alma Süreçlerine Katılım:
 - Romanlar güven eksikliği ve dışlanma korkusu nedeniyle birçok alanda geri planda kalıyor.
- Yerel Yönetimlerin Rolü:
 - Temsilciler atanmalı; bu kişiler halkla yönetimler arasında köprü görevi görmeli.
- Kamu Adımları:
 - Mevcut projeler istihdama kısmen katkı sağlıyor.
 - İş kulüpleri ve kooperatiflerle sürdürülebilir meslek ve gelir olanakları geliştirilmeli.

4. ALGI YÖNETİMİ ve İLETİŞİM STRATEJİLERİ

- Medyada Temsil:
 - Temsil yeterli değil; mevcut temsiller genellikle önyargıları besliyor.
- Algı Dönüşümü İçin Öneriler:
 - Romanlara yönelik görsel kampanyalar, billboard ve sosyal medya faaliyetleri artırılmalı.
 - TV programlarında farkındalık içeren içerikler planlanmalı.
 - Kültürel etkinlikler (ör. Taksim'de Roman kültürüne dair sergiler) ile görünürlük artırılmalı.

5. ORTAK STRATEJİ ve EYLEM ÖNERİLERİ

- STK ve Siyasi Aktör İşbirliği:
 - Tarafsız, birey odaklı, her kesimle eşit mesafede çalışan yapılar oluşturulmalı.
 - Yerel ve bölgesel alt komisyonlarla sorunlar raporlanmalı.

AYRIMCILIK, SOSYAL DIŞLANMIŞLIK, ÖNYARGILAR

- Somut Adım Önerileri:
 - Vatandaşlık haklarına ilişkin eğitim seminerleri düzenlenmeli.
 - Sosyal yardımlarda mülkiyet durumu (örneğin hurdacılıkta kullanılan araçlar) daha adil şekilde değerlendirilmelidir.
 - İstihdamı artırmak için iş kulüpleri, kooperatifler ve meslek kursları desteklenmeli.
 - Roman toplumunun tarihsel olarak el işçiliğinde ve zanaatta yetkin olduğu vurgulanarak çalışma isteklerinin altı çizilmeli.
 - Sosyal yardımlar, eğitime devam koşuluyla ilişkilendirilmeli.
 - Temsilci koordinatörler (bir kadın, bir erkek) kamu kurumlarında istihdam edilmeli.
 - Teknolojik eğitimler, yazılım kursları ve ödev-etüt merkezleri açılmalı.

SONUÇ

Roman vatandaşlarımız, maruz kaldıkları etiketleme, önyargı ve sosyal dışlanma nedeniyle toplumdan izole hale gelmekte; bu durum hem bireysel kaygıyı hem de toplumsal marjinalliği derinleştirmektedir.

Mekansal ve toplumsal dışlanmanın önüne geçmek için:

- Sosyal devlet ilkesi çerçevesinde,
- Sosyal belediyecilik anlayışıyla,
- Eğitimde eşitlik, istihdamda destek ve kamu-sivil toplum iş birliğiyle kararlı adımlar atılmalıdır.

7. MASA: EĞİTİM

Ekip Katkısı: Mahmut Tanal

Moderatör: Dr. Burak Kaan Yılmazsoy

Raportör: Çiğdem Çelik

ÇALIŞTAY HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Giriş:

Türkiye’de dezavantajlı gruplar arasında yer alan Roman vatandaşlar, eğitim alanında sistematik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar yalnızca ekonomik temelli değil; aynı zamanda sosyo-kültürel, yapısal ve bireysel ayrımcılığı da içermektedir. Özellikle okul çağındaki Roman çocukların eğitime erişimi ve devam oranları, çok boyutlu dışlanmalar nedeniyle ciddi biçimde sekteye uğramaktadır. Bu çalıştayımızdaki eğitim başlığında, Roman öğrencilerin yaşadıkları eğitim sorunları ve bunların toplumsal ayrışmayı nasıl derinleştirdiği ele alınmıştır.

Gelişme:

- Ayrımcılık ve Sosyal Dışlanma

Roman öğrenciler, okullarda bazı öğretmenler tarafından açık veya örtük ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Oturma düzeninde diğer öğrencilerden ayrı tutulmaları, geç kalmaları durumunda aşağılayıcı cezalar verilmesi (örneğin yüksek sesle bağirttirilme veya deftere tekrar cezası yazdırılması) bu ayrımcılığın örneklerindendir. Ayrıca özel gün ve etkinliklerde gönüllü olmalarına rağmen görev verilmemesi gibi uygulamalar, çocukların aidiyet duygusunu zedelemektedir. Kız çocuklarının ise okul çağında "Koca bulmaya mı gidiyorsun?" şeklinde toplumdan gelen baskılara maruz kalmaları, eğitimden uzaklaştırılmalarına neden olmaktadır.

- Ekonomik Eşitsizlikler ve Eğitime Engel Oluşu

Roman ailelerin büyük bir kısmı, maddi yetersizlik nedeniyle çocuklarının eğitim giderlerini karşılayamamaktadır. Okul kitaplarının yetersizliği, yardımcı kaynakların zorunlu tutulması gibi etkenler bu aileleri zor durumda bırakmaktadır. Okullarda düzenlenen gezilerin ücretli olması, çocukların bu tür sosyal faaliyetlerden mahrum kalmasına ve dışlanmışlık hissine yol açmaktadır. Kantin fiyatlarının yüksekliği, okulda beslenme yetersizliğine neden olmakta; bu da hem fiziksel gelişimi hem de akademik başarıyı olumsuz etkilemektedir.

EĞİTİM

- Altyapı ve Fiziksel Koşulların Yetersizliği

Roman öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu bazı bölgelerdeki okullarda altyapı eksiklikleri dikkat çekicidir. Tuvaletlerin hijyenik olmaması, muslukların çalışmaması, kapıların kırık ve boyasız olması, aynaların, sabun ve havluların bulunmaması gibi durumlar, öğrencilerin temel hijyen ihtiyaçlarını bile karşılayamamasına neden olmaktadır. Kış aylarında ısınma sorunları ve kırık camlar ise öğrenme ortamını daha da olumsuz hale getirmektedir.

- Dijital ve Sosyal Erişim Sorunları

Bilgisayar ve internet erişiminin olmaması, dijital eğitime katılımı imkânsız hale getirmektedir. Okullardaki bilgisayar laboratuvarlarının sadece okul saatlerinde açık olması, evde teknolojik imkânı olmayan çocukların eğitimden geri kalmasına yol açmaktadır. Ayrıca bölgede oyun parkları, sosyal yaşam alanları ve bakımlı kütüphanelerin eksikliği, çocukların gelişimini sınırlamaktadır.

- Erken Yaşta Evlilik ve Eğitim Hakkının İhlali

Roman kız çocukları, erken yaşta evliliğe zorlanmakta ve bu durum eğitim hayatlarının sona ermesine neden olmaktadır. Özellikle 15-16 yaşına gelen kız çocuklarının evlenmeye teşvik edilmesi veya baskı görmesi, cinsiyet temelli eşitsizliğin derinleşmesine katkıda bulunmaktadır. Bu bölgelerde üniversiteye devam eden öğrenci sayısının son derece düşük olması, bu sistematik sorunun uzun vadeli etkilerini göstermektedir.

SONUÇ

Roman vatandaşların eğitime erişimde yaşadığı zorluklar yalnızca bireysel değil; kurumsal ve yapısal nedenlerle derinleşmektedir. Ayrımcılık, ekonomik yoksunluk, altyapı ve dijital eğitim materyalleri eksiklikleri ile toplumsal önyargılar, Roman öğrencilerin eğitimden kopmasına neden olmaktadır.

Ancak Arnavutköy örneğinde görüldüğü gibi, örgütlü topluluk çalışmaları ve yerel yönetim destekleriyle bu sorunlar aşılabılır. Bu nedenle hem merkezi hem yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde, eşit ve kapsayıcı eğitim politikaları geliştirmesi zorunludur. Aksi takdirde, toplumsal ayrışma derinleşmeye devam edecek ve Roman çocukların geleceğe umutla bakma şansı gittikçe azalacaktır.

8. MASA: BARINMA VE KENTSEL DÖNÜŞÜM

Moderatör: Sinem Çakır

Raportör: Musa Certel – Damla Erkek

1. MEVCUT DURUM VE SORUNLAR

• 1.1 Barınma ile İlgili Temel Sorunlar

Roman yurttaşlar tarafından en sık dile getirilen barınma sorunları şunlardır:

- Gecekondu statüsünde, baraka ve çadırlarda yaşamak zorunda kalmaları,
- Mülkiyet sorunları (tapusuzluk),
- Kiralama süreçlerinde ayrımcılığa maruz kalmaları ve sürekli artan kiralara.

• 1.2 Kentsel Dönüşümün Etkileri

- Mahalle kültürünün dağılması,
- Zorunlu tahliyeler,
- Yetersiz bilgilendirme,
- Mülkiyeti kısmen tapu tahsisli, kısmen hazine arazisi üzerinde olan yapıların yenilenememesi
- Yerel yönetimlerin dönüşüm sürecine dair net ve etkili adımlar atmaması.

Metin Salih Şentürk (Kuştepe): 35 yıldır bölgede yaşıyor. “Kentsel dönüşüm sadece söylentide kalıyor, uygulamaya geçilmiyor. Roman yurttaşlar imar affından yararlanmak istiyor.”

• 1.3 Yerel Yönetimlerin Yaklaşımı

- Bursa örneğinde, yerel yönetimle temas kurulamıyor, destek alınamıyor.
- Sakarya’da ise yerel yönetimle iş birliği içinde yürütülen dönüşüm çalışmaları olumlu bir örnek teşkil ediyor.

• 1.4 Sosyal Konut Politikaları

- Mevcut sosyal konut projeleri, Romanların ihtiyaçlarını ve yaşam biçimlerini karşılamıyor.
- Başvuru kriterleri dışlayıcı bulunuyor

• 1.5 Diğer Engeller

- Gelir yetersizliği
- Resmi adres kaydının olmaması
- Tapusuzluk nedeniyle krediye erişilememesi
- Kültürel yaşama uygun mimari eksikliği
- Kalabalık aileler için sunulan konutların yetersizliği

BARINMA VE KENTSEL DÖNÜŞÜM

2. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- 2.1 Barınma Hakkı İçin Kamu Politikaları
 - Yerinde dönüşüm desteklenmeli
 - Sosyal konutlarda Roman kotası getirilmeli
 - Belediyeler aracılığıyla destekli kiralama modelleri uygulanmalı
- 2.2 Roman Yurttaşların Katılımı
 - Mahalle meclisleri kurulmalı
 - Temsilci sistemiyle sürece doğrudan katılım sağlanmalı
 - Katılımcı planlama modeli benimsenmeli
- 2.3 Yerinde Dönüşüm
 - Yıkım değil, iyileştirme esas alınmalı
 - Mahalle dışına taşınma kabul görmüyor
 - Sosyal dönüşüm olmadan fiziksel dönüşüm eksik kalır
- 2.4 Kırılgan Gruplar İçin Özel Uygulamalar
 - Kadınlara konut önceliği sağlanmalı
 - Çocuk dostu mahalleler inşa edilmeli
 - Yaşlılara uygun konutlar geliştirilmelidir
 - Kuştepe’de acilen boşaltılması gereken 150 ev ve tapusuz 2000 konut sorununa özel çözümler üretilmelidir.
- 2.5 Sorumlu Kurumlar
 - Belediyeler: Uygulayıcı
 - Toplu Konut İdaresi (TOKİ): Geliştirici
 - STK’lar: İzleyici
 - Bakanlıklar: Düzenleyici

3. ORTAK STRATEJİ VE EYLEM PLANI

- 3.1 İşbirliği Yapması Gereken Kurumlar
 - Belediyeler, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, sosyal hizmet kurumları, Roman STK’ları ve üniversiteler

BARINMA VE KENTSEL DÖNÜŞÜM

- 3.2 Temsiliyet
 - Roman temsilciliği oluşturulmalı
 - Danışma toplantıları düzenli olarak yapılmalı
 - Topluluk liderleri sürece aktif olarak dahil edilmeli
- 3.3 Somut Öneriler
 - Barınma envanteri hazırlanmalı
 - Pilot mahalleler belirlenmeli
 - Tapusuz alanlara dair yasal düzenlemeler yapılmalı
- 3.4 Yerel Yönetim Stratejileri
 - Sosyal konut havuzu oluşturulmalı
 - Kentsel dönüşüm danışma ofisleri kurulmalı
 - Mahalle planları Roman yurttaşlarla birlikte hazırlanmalı
- 3.5 Kurumsal Taahhütler
 - Teknik destek sağlanmalı
 - Mahalle çalıştayları düzenlenmeli
 - İlgili kurumlar tarafından kapsamlı raporlar hazırlanmalı

SONUÇ

- Bu çalıştay, barınma ve kentsel dönüşüm alanlarında Roman yurttaşların yaşadığı sorunları bütün boyutlarıyla görünür kılmış; çözüm önerileriyle birlikte hak temelli bir barınma politikasının aciliyetini ortaya koymuştur. Roman yurttaşların yaşam alanları yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda kültürel, sosyal ve ekonomik bağlamda da sürdürülebilir olmalıdır. Kentsel dönüşüm projeleri dışlayıcı değil; kapsayıcı olmalı, Roman toplumunu yok sayılmamalı, Roman temsilciliği oluşturularak ve yerinde dönüşüm süreçleri ile dâhil edilmelidirler.
- Devletin ve yerel yönetimlerin, Romanların barınma hakkını koruyan politikalar geliştirmesi ve tapusuz alanlara dair yasal bir düzenlemeler yapılması gibi somut uygulamalara geçmesi ve ayrımcılığı ortadan kaldırması artık bir tercih değil, bir zorunluluktur. Bu rapor yalnızca sorunları değil; aynı zamanda birlikte inşa edilecek adil, eşit ve onurlu bir yaşam için bir yol haritası da sunmaktadır.

9. MASA: HUKUK, SUÇ UNSURLARI, ŞİDDET VE GÜVENLİK

Moderatör: Cem Birlik

Raportör: Erkan Kaya

Giriş

Bu çalıştay, İstanbul'un Ömerli Mahallesi'nde yaşayan Roman vatandaşların karşılaştığı yapısal sorunları tespit etmek, insan hakları temelinde çözüm önerileri geliştirmek ve yerel yönetimlerle birlikte uygulanabilir sosyal politikalar oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar arasında mahalle sakinleri, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve ilgili meslek gruplarından bireyler yer almıştır.

Hukuk, Şiddet ve Güvenlik

• Ayrımcılık ve Yargıya Erişim

Roman vatandaşların temel insan haklarına erişimi ciddi şekilde engellenmektedir. Anayasal eşitlik ilkesine rağmen, fiili ayrımcılık sistematik olarak sürmektedir.

• Irkçı Şiddet Olayları

Selendi örneğinde görüldüğü üzere, nefret söylemi ve şiddet sonucunda Roman mahalleleri saldırıya uğramış; kolluk kuvvetleri geç müdahalede bulunmuş ve mağdurlar başka yerleşimlere zorla göç ettirilmiştir.

• Politika Önerileri

- Nefret suçlarına yönelik cezai düzenlemelerin artırılması
- Roman mahallelerine dönük şiddet olaylarının bağımsız kurumlarca soruşturulması
- Polis teşkilatında insan hakları ve ayrımcılık karşıtı eğitimlerin yaygınlaştırılması
- Roman vatandaşların kolluk kuvvetleri ve yargı kurumlarında temsil edilmesinin sağlanması

HUKUK, SUÇ UNSURLARI, ŞİDDET VE GÜVENLİK

Suç Unsurları ve Sosyal Dışlanma

- Eğitim Yoksunluğu ve Suça Sürüklenme

Eğitimden mahrum kalan bireyler, toplumsal dışlanma ile birleşen baskılar sonucunda suça sürüklenmektedir. Sabıka kaydı bulunan bireyler iş bulmakta zorlandığı için, yeniden suç işlemeye yönelmektedir.

- Politika Önerileri

- Önleyici adalet politikalarının yaygınlaştırılması
- Cezaevi sonrası bireyler için mesleki rehabilitasyon programlarının uygulanması
- Üniversitelerin hukuk klinikleri aracılığıyla Roman vatandaşlara adli yardım sağlanması
- Çocukların karakollarda ifade verirken mutlaka bir avukatla temsil edilmesinin zorunlu hale getirilmesi

Sonuç

Roman vatandaşların karşı karşıya olduğu sorunlar yalnızca bireysel değil, sistematik ve çok katmanlıdır. Temel haklara erişim, ayrımcılıkla mücadele ve sosyal kapsayıcılık alanlarında acil eylem planları hazırlanmalı ve kararlılıkla uygulanmalıdır:

10. MASA: ÖRGÜTLENME

Moderatör: Hasan Dalkıran
Raportör: Raife Topaloğlu

1. Giriş

Bu çalıştay, Roman toplumunun kent yoksulluğu bağlamında karşılaştığı yapısal sorunları ve bu sorunların çözümünde örgütlenmenin rolünü değerlendirmek amacıyla düzenlenmiştir. CHP İstanbul İl Sosyal Politikalar Komisyonu öncülüğünde gerçekleştirilen çalıştaya sosyal politika uzmanları, sivil toplum temsilcileri ve Roman toplumundan bireyler katılım sağlamıştır.

2. Temel Sorun Alanları

2.1. Örgütlenme Zayıflığı ve Temsil Sorunu

Roman toplumunda örgütlenme çabaları, aidiyet duygusunun zayıflığı, güven eksikliği ve siyasal süreçlerde yalnızca seçim dönemlerinde hatırlanma gibi nedenlerle güçlenememektedir. Bu durum, örgütlü yapıların sürdürülebilirliğini ve temsil gücünü zayıflatmaktadır.

2.2. Siyasi ve Sivil Destek Eksikliği

Yerelden tabana doğru örgütlenmenin başarılı olabilmesi için sivil toplum ve siyasetin destekleyici bir zeminde rol alması gerekmektedir. Örgütlenme, hak arayışının ve toplumsal katılımın temel aracıdır.

2.3. Eğitim ve Sağlıkta Erişim Sorunu

Eğitim, bireyin hem bilgiye ulaşmasını hem de kendine güvenini geliştirmesini sağlar. Sağlıkla birlikte ele alındığında, bu iki temel hak bireysel gelişimin ön koşuludur. Roman toplumunda bu alanlara erişimde ciddi eşitsizlikler yaşanmaktadır.

2.4. Yerel Yönetimlerin Rolü

Roman vatandaşların taleplerinin doğru biçimde iletilebilmesi için örgütlenmenin bilinçli ve sistemli biçimde yapılması önemlidir. Yerel yönetimlerin Romanları sadece destek alan değil, katkı sunan yurttaşlar olarak görmeleri gerekmektedir.

ÖRGÜTLENME

3. Öneriler

- Sürdürülebilir Örgütlenme: Dernek ve platformların kalıcı ve güçlü yapılar haline gelmesi, liderlerin yetkinliklerinin artırılması, örgütler arası eşgüdüm sağlanması.
- Eğitim ve Sağlık Erişimi: Eğitimin kalitesinin ve kapsayıcılığının artırılması; sağlık hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması.
- Yerel Yönetime Katılım: Roman bireylerin yerel karar alma süreçlerine etkin katılımı sağlanmalı; bu katılım seçim dönemleriyle sınırlı kalmamalıdır.
- Toplum Temelli Yaklaşım: Romanlar koşulsuz olarak toplumun bir parçası olarak kabul edilmeli, potansiyelleri temelinde değerlendirilmelidir.
- Geri Bildirim Mekanizmaları: Roman vatandaşların sorun ve taleplerini doğrudan iletebilecekleri etkili mekanizmalar kurulmalıdır.

4. Sonuç

Kent yoksulluğu, Roman toplumunun sosyal haklara erişimini ve örgütlenme kapasitesini doğrudan etkileyen yapısal bir sorundur. Roman yurttaşlar; temsil, eşitlik ve katılım alanlarında ciddi dezavantajlarla karşı karşıyadır. Bu eşitsizliklerin giderilmesi için örgütlenme süreçleri desteklenmeli, bu süreçlerde sivil toplum ve yerel yönetimler etkin ve sorumlu aktörler olarak yer almalıdır. Örgütlenme, yalnızca bir dayanışma biçimi değil, aynı zamanda hak arama ve eşit yurttaşlık mücadelesinin temel taşıdır.

SONUÇ BİLDİRGESİ

1. Giriş

Bu çalıştay, kent yoksulluğu, yapısal dışlanma ve toplumsal eşitsizlik bağlamında Roman yurttaşların karşı karşıya kaldığı çok boyutlu sorunların tespit edilmesi, bu sorunlara yönelik hak temelli politika önerilerinin geliştirilmesi ve yerel yönetim mekanizmalarının güçlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalıştaya akademisyenler, yerel aktörler, sivil toplum temsilcileri, kamu çalışanları ve Roman topluluklarının liderleri katılım sağlamıştır. On ayrı tematik masa etrafında gerçekleştirilen tartışmalar, niteliksel gözlemler ve deneyim temelli önerilerle yapılandırılmıştır.

2. Bulgular ve Tematik Değerlendirme

2.1. Bağımlılık

Roman mahallelerinde, özellikle genç bireyler arasında madde kullanımı, dijital kumar bağımlılığı ve davranışsal bağımlılıkların yaygınlaştığı tespit edilmiştir. Bu durum, işsizlik, sosyal izolasyon ve kamusal mekânlara erişim eksikliğiyle doğrudan ilişkilidir.

Politika Önerileri:

- Topluluk temelli rehabilitasyon modelleri geliştirilmelidir.
- Gençler için kültürel ve sportif etkinlik alanları artırılmalıdır.
- Dijital medya okuryazarlığına ilişkin erken yaşta eğitim programları uygulanmalıdır.
- Belediye'ye ait uyuşturucu ile mücadele hizmetlerinin ulaşılabilir hale getirilmesi.
- Uyuşturucu ile mücadelede kolluk kuvvetlerinin önlemlerinin caydırıcı olması.

2.2. Kadın ve Çocuk

Roman kadınlarının güvencesiz, kayıt dışı ve düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kaldığı, çocukların ise eğitim, beslenme ve sağlık hizmetlerine erişimde sistematik olarak dışlandığı ortaya konmuştur. Aile içi emeğin görünmezliği, çocuk bakım sorumluluğunun kadınlar üzerinde yoğunlaşması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmektedir.

Politika Önerileri:

- Kadınlara yönelik sosyal destek ve bilinçlendirme programları, çocuk bakım hizmetleri ve mesleki eğitimler yaygınlaştırılmalıdır.

SONUÇ BİLDİRGESİ

2.3. Sağlık

Roman yurttaşların sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı oldukça düşüktür. Sigortasızlık, ikametgâh eksikliği, kurumsal bilgilendirme yetersizliği ve sağlık okuryazarlığı düzeyinin düşüklüğü temel bariyerler arasında yer almaktadır. Psikososyal destek hizmetlerine erişim son derece sınırlıdır.

Politika Önerileri:

- Gezici sağlık birimleri mahallelerde düzenli hizmet vermelidir.
- Sağlık okuryazarlığını arttırmak ya da destekleyici kolaylaştırıcı kişileri sisteme dahil etmek.
- Ruh sağlığı hizmetlerine erişim eşitlikçi bir perspektifle yeniden yapılandırılmalıdır.

2.4. Çalışma Hayatı

Roman yurttaşların işgücü piyasasına erişiminde etnik köken temelli ayrımcılık, önyargılar ve düşük insan sermayesi belirleyici engeller arasında yer almaktadır. Ayrıca sosyal yardım kaybı korkusu nedeniyle sigortalı işlere geçiş sınırlanmaktadır.

Politika Önerileri:

- Roman mahallelerinde istihdam arabuluculuğu yapan yapılar oluşturulmalıdır.
- Belediyeler öncülüğünde pozitif ayrımcılık içeren iş güvencesi olan kurslar düzenlenmelidir.
- Mahalle temelli koordinasyon birimleri aracılığıyla sosyal haklar konusunda bilgilendirme yapılmalıdır.

2.5. Erken Yaşta Evlilik

Başlık parası, toplumsal baskı ve cinsiyet temelli tahakküm mekanizmaları nedeniyle Roman kız çocukları erken yaşta evliliğe zorlanmaktadır. Bu durum, çocuk haklarının ihlali niteliğinde olup kuşaklar arası yoksulluğu yeniden üretmektedir.

Politika Önerileri:

- Başlık parasına yönelik cezai yaptırımlar caydırıcı hale getirilmelidir.
- Eğitimde tutundurma programları geliştirilerek kız çocuklarının okullaşması desteklenmelidir.
- Yerel düzeyde kültürel dönüşüm odaklı bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmelidir.

SONUÇ BİLDİRGESİ

2.6. Ayrımcılık, Sosyal Dışlanmışlık, Önyargılar

Roman yurttaşlar hem gündelik hayatta hem kurumsal alanlarda açık ve örtük ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Sınıflarda ayırıştırma, mülakatlarda dışlama, medya temsillerinde stereotipik sunumlar bu ayrımcılığı kurumsallaştırmaktadır.

Politika Önerileri:

- Medyada Roman yurttaşların temsiline yönelik etik düzenlemeler yapılmalıdır.
- Kamu kurumlarında kültürlerarası duyarlılık eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Ayrımcılıkla mücadele yasaları etkin biçimde uygulanmalıdır.
- Romanların vatandaşlık haklarını öğrenmeleri için eğitim ve seminerler düzenlenmelidir.
- Sosyal yardımlar eğitim devam koşulu ile sağlanmalıdır.

2.7. Eğitim

Roman öğrenciler, okullarda etnik kimlikleri nedeniyle ayırıştırılmakta, pedagojik olarak dışlayıcı uygulamalara maruz kalmaktadır. Altyapı yetersizlikleri, öğretmen önyargıları ve maddi imkânsızlıklar eğitime erişimi sekteye uğratmaktadır.

Politika Önerileri:

- Ayrımcılık karşıtı okul içi denetim mekanizmaları kurulmalıdır.
- Eğitim destek programları (beslenme, kırtasiye, dijital eğitim materyalleri, ulaşım) desteklenmelidir.
- Üniversiteye geçişi destekleyen burs ve rehberlik sistemleri geliştirilmeli, Roman rol modeller görünür kılınmalıdır.

2.8. Barınma ve Kentsel Dönüşüm

Roman yurttaşların büyük bölümü tapusuz, güvencesiz ve sağlıklı yapılarda yaşamaktadır. Kentsel dönüşüm süreçlerinden dışlanmaları, mekânsal ayrışmayı ve toplumsal kopuşu derinleştirmektedir.

Politika Önerileri:

- Yerinde dönüşüm ilkesi temel alınmalıdır.
- Sosyal konut projelerinde Roman kotası uygulanmalı, başvuru kriterleri esnekleştirilmelidir.
- Katılımcı mahalle planlaması modelleri teşvik edilmelidir.

Resmi adres kayıtları olmayan vatandaşlara çözüm üretilmelidir.

SONUÇ BİLDİRGESİ

2.9. Hukuk, Suç Unsurları, Şiddet ve Güvenlik

Roman topluluğu, nefret suçları, ayrımcılık ve adalete erişim engelleri nedeniyle hem hukuki hem de güvenlik düzeyinde ciddi dezavantajlar yaşamaktadır. Cezaevi sonrası rehabilitasyon olanakları son derece sınırlıdır.

Politika Önerileri:

- Nefret suçlarına ilişkin mevzuat güçlendirilmeli, izleme mekanizmaları kurulmalıdır.
- Kolluk kuvvetlerinde Roman temsiliyeti sağlanmalı, insan hakları temelli eğitimler verilmelidir.
- Hukuk klinikleri Roman bireylere adli yardım sağlamalıdır.

2.10. Örgütlenme

Roman topluluklarının örgütlenme kapasitesi düşüktür. Temsil sorunu, güven eksikliği ve siyasal araçsallaştırma gibi nedenlerle sivil katılım sınırlıdır. Yerel yönetimlerle sürdürülebilir ilişki kurulamamaktadır. Halklarının bilincine varamamakta ve dolayısı ile arayamamaktadırlar.

Politika Önerileri:

- Güçlü, donanımlı ve sürekli işleyen Roman STK'ları desteklenmelidir.
- Geri bildirim mekanizmaları ve taban-yönetişim köprüleri kurulmalıdır.
- Temsiliyet mekanizmaları çoğulcu esaslarla yapılandırılmalıdır.

3. Sonuç

Roman yurttaşların yaşadığı sorunlar münferit değil; yapısal, çok katmanlı ve kurumsal ayrımcılıkla örülü bir eşitsizlik rejiminin sonucudur. Eşit yurttaşlık hakkının hayata geçirilebilmesi için:

- Katılımcı sosyal politikaların geliştirilmesi,
- Temsiliyet mekanizmalarının güçlendirilmesi,
- Ayrımcılıkla mücadele yasalarının etkin uygulanması,
- Yerel ve merkezi yönetimler arasında eşgüdüm sağlanması gerekmektedir.

Roman topluluklarının ekonomik, kültürel ve siyasal yaşama tam ve etkin katılımı, sadece onların değil, demokratik toplum yapısının da güçlenmesini sağlayacaktır. Bu bildirge, sosyal adaletin, kültürel eşitliğin ve hak temelli yönetişimin inşasında bir yol haritası niteliğindedir.

KATKI SUNANLAR

Sinan Karaca Öztürk – CHP İstanbul İl Başkan Yardımcısı
Mahmut Tanal – CHP Şanlıurfa Milletvekili
Soner Özimer – CHP İstanbul İl Sekreteri
Orhan Çerkez – Çekmeköy Belediye Başkanı
Cem Birlik – CHP İstanbul İl Başkan Yardımcısı
Cihan Demir – CHP İstanbul Sosyal Politikalar ve Kent Yoksulluğu Komisyon Başkanı
Muhammet Arif Genç – CHP İstanbul Sosyal Politikalar ve Kent Yoksulluğu Komisyon Başkan Yardımcısı
Murat Ermiş – Çekmeköy Belediyesi Kültür Müdürü
Dr. Önder Yüksel Eryiğit – İBB Sağlık Dairesi Başkanı
Enif Yavuz Dipşar – İBB Sosyal Hizmetler Daire Başkanı
Burak Can Çağlar – Raportör
Hasan Dalkıran – İBB Sivil Toplum Kuruluşları Koordinatörü
Abdullah Cıstır – İzmir Roman Derneği Başkanı
Orhan Tanyel – Sakarya Roman Derneği Başkanı
Yücel Tural – Ankara Roman Hakları Derneği Başkanı
Habib İçer – Bursa Roman Dernek Başkanı
Rıza Ürütükçü – Edirne Roman Dernek Başkanı
Oktay Sümertaş – Balıkesir Roman Dernekleri Federasyonu Başkanı
Mehmet Seyrekbasan – Marmara Bölgesi Roman Dernekleri Federasyonu Başkan Yardımcısı
Doç. Dr. Oğuz Demir
Dr. Ayşe Kaşıkırık
Dr. Burak Kaan Yılmazsoy
Dr. Fikret Turan
Dr. Özkan Kaan Karadağ
Alkoç Turan Başgönül
Arzu İnç
Birgül Çay
Çiğdem Çelik
Damla Erkek
Deniz Demiralp
Derya Alün
Emrah Ocak
Ercan Gözgöz
Erkan Kaya
Ezgi Yıldırım
Funda Çatana
Hicran Geyiktepe
Melek Özmüş
Musa Certel
Seher Özdemir Arı
Sinem Çakır
Suzan Ezgi Kösalı
Raife Topaloğlu